

Attitude Survey of Iranian Elites towards China's Role in Iran and the World

Gholam Ali Chegnizadeh

Professor of International Relations, International Relations Department, Faculty of Law and Political Science, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Email: chegnizadeh@yahoo.com

 0000-0003-0226-1522

Leila Ahar

Corresponding Author, PhD in International Relations, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Email: Leilaahar@yahoo.com

 0009-0000-6836-7384

Abstract

Within the framework of a social approach to foreign policy analysis, it is essential to recognize that the members of a society are not passive entities. Instead, they play an active role in interpreting social phenomena—such as their nation's foreign relations and international affairs—and in shaping the realities surrounding these issues. These constructed realities can become deeply ingrained in the collective consciousness, influencing outcomes like public judgments about relations with specific countries or expectations for foreign policy in particular domains. As a result, citizens' views and attitudes—especially those of societal elites—toward the role and presence of a foreign nation can significantly impact the formulation of their own country's foreign policy.

Using a descriptive-analytical approach, this article aims to address the following question: "What are the views of Iranian elites on China's role in Iran and globally across the domains of economics, socio-cultural affairs, and political-security matters?" Given China's significance in the foreign relations of the Islamic Republic of Iran, this research has two primary objectives: first, to assist policymakers in understanding elite perspectives on China, and second, to facilitate the development of a foreign policy toward China that prioritizes Iran's national interests.

Our hypothesis regarding the research question is that Iranian elites' views of China in the economic, socio-cultural, and political-security spheres are not uniform or situated at the same level. Instead, these attitudes vary depending on factors such as the sensitivity of each domain, China's performance within them, and Iranians' firsthand experiences and observations. To explore this hypothesis, we adopted an attitude-measurement method. A group of Iranian elites active in economics, media, and politics participated in an online questionnaire designed using a Likert-scale attitude-measurement format. The questionnaire was structured around the three domains—economic, socio-cultural, and political-security—and included items categorized under four key variables: performance, trust, importance, and opportunity. These variables were analyzed at both domestic and international levels to provide a comprehensive assessment of elite attitudes.

In this study, the “performance” variable refers to the realities as perceived by the respondents. Specifically, it includes their evaluations of China’s achievements to date in the economic, political, and social domains, as well as their projections of potential actions by China or Iran in the future. In contrast, the “trust” variable captures respondents’ expectations and perceptions of China’s role and presence—both as an external actor in Iran and on the global stage. Naturally, given the differing levels of sensitivity across these areas, elite expectations vary accordingly.

The “importance” variable examines the mutual standing of Iran and China in relation to one another. Considering Iran’s position within the international system, this variable evaluates whether, given China’s status, maintaining relations with China across the economic, social, and political domains is necessary and advantageous for Iran. Lastly, the “opportunity” variable focuses on the potential benefits that China’s presence in Iran and on the global stage may provide—both currently and in the future—to the Islamic Republic of Iran.

To comprehensively examine Iranian elites’ views of China, each of the four variables was analyzed across three domains: (1) economic, (2) cultural-social, and (3) political-security. Specific indicators were identified for each domain to ensure detailed analysis. In the economic domain, the indicators include goods, energy, technology, and the Belt and Road Initiative. In the cultural-social domain, the indicators encompass tourism, academic exchanges, and culture and the arts. In the political-security domain, the indicators focus on the region, international organizations, and major powers. The analysis was conducted at both domestic and international levels.

A clear and accurate understanding of China is essential for aligning our expectations with the realities of its capabilities. In other words, this understanding helps us balance what China can realistically achieve in its relations with us—guided by its own national interests—against what we anticipate from it. This requires distinguishing between the various domains in which China operates within the international system. Economically, China is now one of the leading actors in the global economy. However, in the military, political, and cultural spheres, it continues to work toward strengthening its position. By acknowledging these distinctions, we can tailor our relations with China in the economic, political-security, and cultural-social domains to meet their unique demands and requirements.

In today’s high-risk, opportunity-driven, and transitional world, understanding the actors capable of reshaping the international order and transforming the global political landscape is crucial for Iran’s foreign policy decision-making—particularly as Iran remains a vocal critic of the existing international system. In recent years, the Islamic Republic of Iran has shown significant alignment with China’s revisionist ambitions on the global stage through a strategic partnership. China has recently demonstrated its ability to shift the balance of power and assume a critical and constructive role within the international order. For Iran—an Asian nation seeking to challenge the status quo—this development is perceived as a strategic opportunity. However, the social dimension of this relationship deserves special attention. In this regard, all relevant social factors, including public and elite opinions in both countries, should be considered crucial areas of study. On one hand, the Islamic Republic of Iran must carefully analyze the behaviors and strategic actions of key actors in the emerging international order. On the other hand, it must depend on the resources and political will of both its elites and the broader public to craft a strategy that aligns with its current standing and its aspirations for the future.

In general, there appears to be a sense of pessimism toward China within Iranian society. While this perception lacks robust academic support, it seems to be a widely

held belief among a significant portion of the Iranian population. One of the objectives of this study, therefore, is to assess the extent of both pessimism and optimism toward China among Iranian elites, using four variables: “performance,” “trust,” “importance,” and “opportunity.”

Extensive foreign relations with China, as a major global power, could provide Iran with numerous advantageous opportunities. However, it is important not to overlook the possibility that negative views of China among the Iranian public could limit foreign policy options. The objection raised by some sectors of Iranian society regarding the 25-year agreement between Iran and China is a case in point. As a result, Iranian policymakers must remain sensitive to societal concerns about China and, by emphasizing the potential benefits of deeper relations with China, help clarify to both elites and the public the advantages such a partnership could bring to Iran’s national interests.

The conclusion of this article offers practical recommendations for shaping the Islamic Republic of Iran’s foreign policy toward China across the economic, cultural-social, and political-security domains. To bridge elite perspectives with policymaking decisions, we have utilized the concept of national interests. This concept serves as a link between elites—who represent Iranian society—and foreign policy decision-makers. “National interests” is both a term familiar to elites and a valuable tool for policymakers, as it can be seamlessly integrated into the process of foreign policy formulation.

We argue that a key prerequisite for effective policymaking and the regulation of foreign relations—particularly in managing relations with a major power like China—is to focus on the criterion of national interests. Our goal is to present the insights derived from elite perspectives within the framework of “national interests,” using the language of international relations.

Keywords: Iranian elites, Performance, Trust, Importance, Opportunity, National interests

E-ISSN: 2588-6541 / Center for Strategic Research / Quarterly of Foreign Relations

Quarterly of Foreign Relations is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

 10.22034/fr.2025.461076.1537

نگرش سنجی از نخبگان ایرانی نسبت به نقش آفرینی چین در ایران و جهان

غلامعلی چگنی زاده

دانشیار گروه روابط بین‌الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.
Email: chegnizadeh@yahoo.com 0000-0003-0226-1522

لیلا آهار

نویسنده مسئول، دکتری روابط بین‌الملل، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.
Email: Leilaahar@yahoo.com 0009-0000-6836-7384

چکیده

در چهارچوب یک رویکرد اجتماعی به تحلیل سیاست خارجی باید گفت که افراد ساکن در یک اجتماع موجودیت‌های منفعل نیستند؛ بلکه آن‌ها سهم بسیاری در شناخت پدیده‌های اجتماعی و ساخته شدن واقعیتی مرتبط با آن‌ها دارند. واقعیت‌هایی که می‌توانند در ذهنیت ساکنان جامعه تثبیت شود و پیامدهایی را به دنبال داشته باشند. از این‌رو، دیدگاه و نگرش شهروندان یک جامعه و به‌طور خاص نخبگان آن، نسبت به نقش آفرینی و حضور یک کشور خارجی می‌تواند در روند تدوین سیاست خارجی کشورشان تأثیرگذار باشد. این مقاله با یک رویکرد توصیفی-تحلیلی درصدد است تا به این پرسش پاسخ دهد که «دیدگاه نخبگان ایرانی در مورد نقش آفرینی چین در ایران و جهان در سه حوزه اقتصادی، فرهنگی-اجتماعی و سیاسی-امنیتی چیست؟» فرضیه ما در مورد پرسش مقاله این بود که «نگاه نخبگان ایرانی نسبت به چین در حوزه‌های اقتصادی، فرهنگی-اجتماعی و سیاسی-امنیتی مشابه و در یک سطح نیست؛ بلکه نگرش نخبگان با توجه به عواملی چون میزان حساسیت هریک از این سه حوزه، نحوه عملکرد چین در هر یک از آن‌ها و تجربه و مشاهدات عینی ایرانیان، متفاوت خواهد بود.» ما برای پاسخ به پرسش مقاله از روش نگرش‌سنجی کمک گرفته‌ایم؛ به این منظور در این پژوهش، جمعی از نخبگان ایرانی در حوزه‌های اقتصاد، رسانه و سیاست به سؤالات پرسش‌نامه‌ای آنلاین و بسته به سبک نگرش‌سنجی لیکرت پاسخ داده‌اند؛ سؤالات پرسش‌نامه به تفکیک در سه حوزه اقتصادی، فرهنگی-اجتماعی و سیاسی-امنیتی طراحی شده است. برای بررسی کامل نگرش نخبگان، سؤالات پرسش‌نامه ذیل چهار متغیر (عملکرد، اعتماد، اهمیت، فرصت) و در دو سطح داخلی و بین‌المللی تنظیم شده است. تحلیل حاصل از یافته‌های پژوهش از طرفی کمکی خواهد بود برای آشنایی سیاست‌گذاران جمهوری اسلامی ایران با افکار نخبگان در مورد چین و از طرف دیگر زمینه تدوین سیاست خارجی کارآمدی را با محوریت منافع ملی ایران در مورد چین فراهم خواهد کرد.

کلیدواژه‌ها: نخبگان ایرانی، عملکرد، اعتماد، اهمیت، فرصت، منافع ملی

مقدمه و بیان مسئله

مطالعه ما بر مبنای این رویکرد تنظیم شده است که امر تدوین سیاست خارجی می‌تواند یک برساخته اجتماعی و به عبارت دقیق‌تر یک فرایند بین‌ذهنی باشد. چنانچه امر شناخت امور بین‌المللی و ساخته شدن واقعیت مرتبط با آن را اجتماعی بدانیم چند نکته در تدوین سیاست خارجی مورد توجه قرار خواهد گرفت؛ نکته اول این‌که، در جهان امروز در تدوین سیاست خارجی باید برای نقش شهروندان و افکار عمومی اهمیت ویژه‌ای قائل شد. این موضوع در عرصه داخلی باعث جلب اعتماد و توجه شهروندان نسبت به دولت شده و در عرصه بین‌المللی نیز به جهت برخورداری دولت از پشتوانه حمایت افکار عمومی تأثیرگذاری سیاست‌های طراحی شده را به مراتب افزایش می‌دهد. نکته دوم این‌که، اجتماعی و بین‌ذهنی بودن فهم از روابط خارجی کشور باعث می‌شود که امر تدوین سیاست خارجی پویا باشد. به این معنا که، با توجه به عملکردها، کنش‌ها و اقدامات بازیگران بین‌المللی شناخت شهروندان از آن‌ها می‌تواند دستخوش تغییر شود. بنابراین دست‌اندرکاران تنظیم سیاست‌گذاری خارجی کشور می‌بایست در ارتباط مداوم و مستمر با افکار عمومی جامعه و به خصوص نخبگان آن باشند. نکته سوم این‌که، امروزه ملاحظه دغدغه‌ها و علایق عمومی به امری کلیدی در نظام حکمرانی تبدیل شده است؛ به طوری که نمی‌توان جامعه را به دو گروه خردمندان و توده مردم بی‌کفایت تقسیم کرد؛ بنابراین تدوین و تنظیم هر سیاستی می‌بایست نتیجه مراجعه به جامعه باشد. از سوی دیگر، تقسیم‌بندی دوگانه سیاست داخلی و سیاست خارجی به شکل دو حوزه مجزا در جهان امروزی با چالش مواجه شده است. در شرایطی که سیاست به معنای سنتی از تصمیم‌گیری عمودی به تصمیم‌گیری افقی و مبتنی بر توجه به متغیرهای داخلی تغییر کرده است و سیاست داخلی و خارجی درهم‌تنیده شده‌اند، پرواضح است که هر یک از این دو عرصه به شکل سیال و درهم‌تنیده بر یکدیگر اثرگذار هستند.

در جهان پرمخاطره و در عین حال فرصت‌محور و در حال گذار کنونی، فهم بازیگرانی که امکان تغییر نظم و نظام بین‌الملل را دارند و می‌توانند صحنه بازی در سیاست بین‌الملل را دگرگون کنند، برای حوزه سیاست‌گذاری خارجی ایران، به‌عنوان کشوری که ناقد نظم بین‌المللی موجود است، امری ضروری است. جمهوری اسلامی ایران در سال‌های گذشته در قالب مشارکت راهبردی، هم‌سویی قابل توجهی با پروژه تجدیدنظرطلبی چین در عرصه نظام بین‌المللی داشته است. چین در سال‌های اخیر نشان داده توانمندی تغییر شرایط توزیع قدرت و ایفای نقش کلیدی و سازنده در نظم

بین‌المللی را دارد و این توانمندی برای ایران به‌عنوان یکی از کشورهای خواستار تغییر وضع موجود در آسیا، به‌عنوان یک فرصت دیده شده است (دهقانی فیروزآبادی و ذبیحی، ۱۴۰۳؛ ترکی و شریعتی، ۱۴۰۲)؛ اما نکته مهم، توجه به جنبه اجتماعی این رابطه است؛ جمهوری اسلامی ایران بایستی از طرفی، با شناخت دقیق رفتارها و کنش‌های راهبردی بازیگران کلیدی نظم و نظام پیش‌رو و از طرف دیگر، با اتکا به مقدرات و خواست سیاسی نخبگانی و عمومی، استراتژی مختص به جایگاه کنونی و مطلوب خود را تدوین کند؛ ضرورت توجه به نظرسنجی در امر سیاست‌گذاری داخلی و خارجی و به خصوص انجام پژوهشی با محوریت نگرش نخبگان را در قالب ذکر دو نکته بیشتر تشریح می‌کنیم؛

نکته اول، ضرورت شناخت صحیح از چین به‌عنوان یک بازیگر در عرصه نظام بین‌الملل: مسئله شناخت صحیح از چین از این جهت حائز اهمیت است که باعث می‌شود تا انتظارات ما از چین در چهارچوب واقعیت‌های موجود شکل بگیرد. به عبارت بهتر، این شناخت باید به ما کمک کند تا میان آنچه که در عمل چین در روابط با ما بنا به منافع و مصالح ملی خود، قادر به انجام است با آنچه که ما از چین انتظار داریم توازن برقرار نماییم. این به معنای تفکیک قائل شدن میان عرصه‌های مختلف بازیگری چین در نظام بین‌الملل است. در بُعد اقتصادی، چین امروز یکی از کنشگران اصلی حوزه اقتصاد بین‌الملل است؛ اما در ابعاد نظامی، سیاسی و فرهنگی، چین هنوز در تلاش برای ارتقای جایگاه خویش است؛ بنابراین، با در نظر گرفتن تفکیک مذکور، روابط ما با چین در حوزه‌های اقتصادی، سیاسی-امنیتی و فرهنگی-اجتماعی با الزامات متفاوتی همراه خواهد بود.

دستیابی به منافع ملی ما اقتضا می‌کند که با در نظر گرفتن شناختی صحیح و به‌روز نسبت به چین، اقدام به سیاست‌گذاری در روابط با این کشور نماییم. ظهور چین، به‌ویژه از زمان رشد اقتصادی آن از سال ۱۹۸۹ به بعد، منجر به نقش آفرینی این کشور به‌عنوان یک قدرت منطقه‌ای و جهانی شد که منفعی در حال گسترش در سراسر جهان دارد. چین هم‌زمان با افزایش قدرت، از سیاست خارجی خود برای پیشبرد منافعش در قاره‌های مختلف جهان استفاده کرده است. رویکرد کلی چین مبتنی بر تعامل بیشتر با بقیه جهان است. رشد اقتصادی چین و متعاقباً وابستگی آن به واردات منابع اولیه، به گسترش منافع ملی چین در فراتر از مرزهای سرزمینی آن و تعامل بیشتر با اروپا، آفریقا، آمریکای لاتین، استرالیا و خاورمیانه منجر شد. در حال حاضر چین توانسته است خود را به یک قدرت جهانی با منافع سیاسی، اقتصادی و حتی

استراتژیک بسیار فراتر از پیرامون خود تبدیل کند (Benvenuti & others, 2022). خط‌مشی چینی‌ها برای قدرت‌یابی در جهان امروز الگوی پرهیز از تنش، استفاده از قدرت نرم، پذیرش مسئولیت‌های بین‌المللی و تقویت اعتبار بین‌المللی است. چینی‌ها در حوزه‌های اقتصادی به دلیل برخورداری از جایگاه برتر، بیشتر تمایل به ریسک کردن و به چالش کشیدن رقبای خود را دارند؛ اما در زمینه‌های سیاسی-امنیتی و مسائل فرهنگی-اجتماعی، به‌خصوص در مناطقی فراتر از مرزهای خود و در سطح بین‌المللی سعی می‌کنند رویکردی کمتر تنش‌آمیز داشته باشند و وجهه بین‌المللی خود را حفظ نمایند.

نکته دوم، ضرورت معرفی صحیح چین به جامعه ایرانی: به نظر می‌رسد که به‌طور عام نوعی بدبینی نسبت به چین در میان جامعه ایرانی وجود داشته باشد. البته این ادعا مستند به پژوهش‌های معتبر و علمی نیست. اما گویی باوری است که در میان بخش بزرگی از جامعه ایرانیان وجود دارد. یکی از اهداف پژوهش حاضر نیز بررسی میزان بدبینی و خوش‌بینی نسبت به چین در میان نخبگان ایرانی است؛ با کمک گرفتن از چهار متغیر «عملکرد»، «اعتماد»، «اهمیت» و «فرصت». روابط خارجی گسترده با چین به‌عنوان یک قدرت بزرگ می‌تواند گزینه‌های مطلوب و زیادی را پیش‌روی ایران قرار دهد؛ اما نباید از این نکته غافل شد که نگاه نامطلوب اجتماع ایرانی به چین می‌تواند منجر به ایجاد محدودیت برای سیاست خارجی شود. اعتراض بخشی از جامعه ایران نسبت به انعقاد قرارداد ۲۵ ساله میان ایران و چین شاهدی بر این مدعا است (هونگدا، زرین نجف‌آباد، ۱۴۰۳). از این‌رو، سیاست‌گذار ایرانی می‌بایست نسبت به نگرانی‌های جامعه خود نسبت به چین حساس باشد و با نشان دادن ظرفیت‌ها و قابلیت‌های توسعه روابط با این کشور، عایدات حاصل از این رابطه برای منافع ملی ایران را برای نخبگان و شهروندان خود تشریح نماید.

۱. چهارچوب نظری

چهارچوب نظری این مقاله برگرفته شده از مبحث ساخته شدن معنا در محیط اجتماعی از رویکرد سازه‌نگاری است که در مقدمه به آن اشاره شد؛ به همراه رویکردهایی در تحلیل سیاست خارجی که به اهمیت تأثیرگذاری افکار عمومی و گروه‌های اجتماعی (با تأکید بر نخبگان و کارشناسان) در تصمیم‌گیری سیاست خارجی می‌پردازند. در چهارچوب نگاه سازه‌نگارانه به پدیده‌های اجتماعی باید توجهی ویژه نسبت به سهم انسان در شناخت و ساخت واقعیت‌های اجتماعی داشت. در این

معنا «واقعیت ساخته و پرداخته جامعه است» (برگر و لوکمان، ۱۳۹۴: ۷). اگر بخواهیم از این نگرش برای تحلیل سیاست خارجی کمک بگیریم باید گفت که افراد ساکن در یک اجتماع موجودیت‌های منفعل نیستند بلکه آن‌ها سهم بسیاری در شناخت پدیده‌های اجتماعی (از جمله درک و فهم روابط خارجی کشور خود و امور بین‌المللی) و ساخته شدن واقعیتی مرتبط با آن‌ها دارند. واقعیت‌هایی که می‌توانند در ذهنیت ساکنان جامعه تثبیت شود و پیامدهایی مانند قضاوت‌ها راجع به روابط خارجی با یک کشور خاص یا انتظارات از سیاست‌گذاری خارجی در یک حوزه خاص را به دنبال داشته باشند. از این‌رو، دیدگاه و نگرش شهروندان یک جامعه و به‌طور خاص نخبگان آن، نسبت به نقش آفرینی و حضور یک کشور خارجی می‌تواند در روند تدوین سیاست خارجی کشورشان تأثیرگذار باشد.

اغلب آثار مطالعات تحلیل سیاست خارجی به مسئله تأثیر افکار عمومی، کارشناسان و نخبگان فکری بر سیاست خارجی پرداخته‌اند. چنانچه مشیرزاده به نقل از برخی آن‌ها می‌نویسد: «هر تصمیم سیاست خارجی در زمینه خاص داخلی صورت می‌گیرد» (مشیرزاده، ۱۳۹۶: ۲۳۳). آران و آلدن اشاره می‌کنند که «افکار عمومی اصطلاح گسترده‌ای است که توده‌های مردم، گروه‌های آگاه و فعال جامعه و گروه‌های لابی و ذی‌نفوذ متعدد را شامل می‌گردد». در مورد موضوع نقش آفرینی چین در ایران و جهان، از آنجایی که رویکرد ما بررسی تخصصی حضور چین و ارائه رهنمود به تصمیم‌گیران سیاست خارجی است؛ از این‌رو، توجه ما به آرا و نظرات نخبگان است. به‌طور معمول در ایران، چین به‌عنوان بازیگری اقتصادی شناخته می‌شود و باورهای شهروندان ایرانی نسبت به چین بیشتر حول محور مسائل اقتصادی است و شناخت ایرانیان از چین در حوزه‌های سیاسی-امنیتی و فرهنگی-اجتماعی به مراتب کمتر است. به دلیل فقدان شناخت کافی بود که ما در این پژوهش به نخبگان علمی، اقتصادی و رسانه‌ای مراجعه کردیم تا بتوانیم به نتایج دقیق‌تری درباره چین دست پیدا کنیم. واژه نخبه در معنی وسیع، شامل «گروهی از افراد است که در هر جامعه دارای مقام‌های برجسته‌ای هستند» و در معنی خاص عبارت است از «هر گروهی از افراد که در یک زمینه مشخص برجسته باشند» (آقابخی و افشاری راد، ۱۳۸۶: ۲۱۲). به گمان ما نخبگان علمی و دانشگاهی در جایگاهی قرار دارند که می‌توانند فاصله میان افکار عمومی و تصمیم‌گیرندگان سیاست خارجی را پر کنند. آن‌ها می‌توانند میان تعریف افکار عمومی از منافع ملی ایران در ارتباط با چین و تعریف دستگاه رسمی سیاست خارجی هماهنگی ایجاد کنند. مون و پاکن اشاره می‌کنند که نخبگان یا کارشناسان به جهت

دانش تخصصی خود در امر تدوین سیاست خارجی از قدرت ترغیب برخوردار هستند، به نوشته ایشان: کارشناسان بر اثر دانش معتبر خود از سرمایه‌ای نمادی برخوردار هستند که از آن برای ترویج عقاید خود بین رهبران سیاسی استفاده می‌کنند. از طرف دیگر، جامعه آن‌ها را صاحبان ممتاز دانش تخصصی و کارشناسی می‌شناسد و این امر به آن‌ها نوعی مرجعیت فکری می‌بخشد. این موقعیت آن‌ها را قادر می‌سازد که نه تنها اطلاعات در اختیار دولت‌ها قرار دهند بلکه به شکل‌گیری قالب شناختی‌گزینش و تفسیر اطلاعات نیز کمک کنند.

۲. روش‌شناسی

ما در این پژوهش تلاش کرده‌ایم تا با استفاده از چهار متغیر «عملکرد»، «اعتماد»، «اهمیت» و «فرصت»، نگرش جمعی از نخبگان ایرانی را نسبت به حضور و نقش‌آفرینی چین مورد کنکاش قرار دهیم. استفاده از این متغیرها برگرفته شده از رویکردی روشی و نظری است برای ارزیابی و پیمایش رضایت شهروندان از کمیت و کیفیت خدمات شهری و به‌طور خاص مقاله‌ای با عنوان «پیمایش‌های رضایت شهروندان به کمک تحلیل اهمیت/عملکرد» اثر وان رایزن و ایمرواهر. البته ما به فراخور موضوع پژوهش خود، دو متغیر اعتماد و فرصت را نیز به رویکرد نظری خود افزوده‌ایم و این متغیرها را بر اساس زمینه مطالعاتی خود تعریف کرده‌ایم.

در این پژوهش متغیر «عملکرد»، متوجه واقعیت‌های مشاهده شده از منظر پاسخ‌دهندگان است. به این معنا که رویکرد این متغیر متوجه ارزیابی پاسخ‌دهندگان است از آنچه تاکنون توسط چین در زمینه‌های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی انجام گرفته است به همراه برآورد آن‌ها از آنچه که در آینده توسط چین یا ایران در عرصه واقعیت می‌تواند انجام گیرد؛ اما متغیر «اعتماد»، متوجه انتظارات و تصورات پاسخ‌دهندگان از نقش‌آفرینی و حضور بازیگری به نام چین در ایران و جهان است. البته با توجه به درجه حساسیت متفاوت هر کدام از حوزه‌های مطالعاتی خواهیم دید که انتظارات نخبگان نیز متفاوت خواهد بود. متغیر «اهمیت»، متوجه جایگاه متقابل ایران و چین برای یکدیگر است. در اینجا با عنایت به وضعیت ایران در نظام بین‌الملل، متغیر «اهمیت» به دنبال این است که با توجه به جایگاه چین، آیا می‌توان ضرورتی برای رابطه با آن در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در نظر گرفت و آیا این رابطه مزایایی برای ایران خواهد داشت. سرانجام متغیر «فرصت»، متوجه ظرفیت‌هایی است که حضور چین در ایران و جهان می‌تواند برای اکنون و در آینده برای ایران

داشته باشد. برای این که بتوانیم به طور جزئی و مشخص نظر نخبگان ایرانی را درباره چین بررسی کنیم هر کدام از چهار متغیر مذکور را در سه حوزه «اقتصادی»، «فرهنگی- اجتماعی» و «سیاسی- امنیتی» مورد مطالعه قرار داده‌ایم. برای هر کدام از سه حوزه یاد شده، شاخص‌هایی به شرح جدول زیر در نظر گرفته شده است. سطوح تحلیل نیز شامل دو بُعد داخلی و بین‌المللی بوده است.

جدول ۱: محورهای مطالعاتی

سطوح تحلیل	شاخص‌های محورهای مطالعاتی	محورهای مطالعه نقش آفرینی چین
داخلی، بین‌المللی	کالا	اقتصادی
داخلی، بین‌المللی	انرژی	
داخلی، بین‌المللی	فناوری	
بین‌المللی	کمربند راه	
داخلی	توریسم	فرهنگی- اجتماعی
داخلی	تبادلات علمی	
داخلی	فرهنگ و هنر	
داخلی، بین‌المللی	منطقه	سیاسی- امنیتی
داخلی، بین‌المللی	سازمان‌های بین‌المللی	
داخلی، بین‌المللی	قدرت‌های بزرگ	

برای انجام پژوهش، پرسش‌نامه‌ای بسته و آنلاین به سبک نگرش‌سنجی لیکرت تنظیم شد. به دلیل آن که انتخاب نوع نمونه‌گیری به عواملی نظیر ماهیت مسئله تحقیق و سطح دقت مطلوب در نمونه‌بستگی دارد (واس، ۱۳۸۹: ۶۸) و ما به دنبال ثبت نگرش کسانی بودیم که نسبت به موضوع تحقیق از آگاهی مطلوب و تخصصی، بیشتر از مردم عادی، برخوردار باشند؛ بنابراین از روش نمونه‌گیری غیرتصادفی استفاده کردیم. نمونه‌گیری غیرتصادفی انواع متعددی دارد که یکی از آن‌ها «نمونه‌گیری تعدمی»^۱ است.

در این روش نمونه‌گیری، محقق بر اساس مقصود و بر پایه قضاوت خود موردهایی را انتخاب می‌کند که برای اجرای تحقیق مناسب باشند (سنجایی، ۱۳۸۷: ۲۰۸).

با عنایت به این موضوع، تعداد پرسش‌نامه‌ها محدود در نظر گرفته شد و برای تکمیل آن‌ها به دانشگاهیان و کارشناسان مراکز مطالعاتی و رسانه‌ای که نسبت به مسائل سیاست بین‌الملل، چین و ایران تسلط داشتند مراجعه شد. قصد بر این بود که با تعداد ۲۵۰ پرسش‌نامه کار تحلیل صورت گیرد؛ اما با در نظر گرفتن احتمال پرسش‌نامه‌هایی که بازگردانده نمی‌شوند ۳۲۰ نسخه پرسش‌نامه توزیع گردید و ۳۰۱ نسخه بازگردانده شد. به جهت افزایش ضریب اطمینان از داده‌های گردآوری شده از تمام ۳۰۱ نسخه بازگردانده شده برای انجام تحلیل‌های آماری استفاده گردید. در مورد ویژگی‌های کلی شرکت‌کنندگان باید اشاره کرد که از نظر جنسیت، مردان ۸۲ درصد و زنان ۱۸ درصد را به خود اختصاص داده‌اند. از نظر میزان تحصیلات، ۳۶/۵ درصد پاسخ‌دهندگان دارای تحصیلات دکتری، ۳۷ درصد کارشناسی ارشد و ۲۳/۵ درصد کارشناسی هستند. در بین نخبگان مورد مطالعه ۴۴ درصد حوزه فعالیتشان دانشگاهی و علمی است؛ ۲۸ درصد اقتصادی و تجاری و ۲۰ درصد مربوط به رسانه‌های رسمی هستند، همچنین ۸ درصد متولی امور رسانه‌های غیر رسمی‌اند.

۳. توصیف و مرور یافته‌های نگرش‌سنجی

ما در این قسمت، یافته‌های حاصل از نگرش‌سنجی را به صورت درصد و به ترتیب چهار متغیر «عملکرد»، «اعتماد»، «اهمیت» و «فرصت» را بر اساس حوزه‌های اقتصادی، فرهنگی-اجتماعی و سیاسی-امنیتی مرور خواهیم کرد.

۳-۱. متغیر عملکرد

طبق جدول ارائه شده در روش پژوهش، در این قسمت یافته‌های مربوط به متغیر عملکرد را به ترتیب در سه حوزه اقتصادی، فرهنگی-اجتماعی و سیاسی-امنیتی مرور خواهیم کرد.

۳-۱-۱. حوزه اقتصادی

جدول ۲: متغیر عملکرد در حوزه اقتصادی

چین اصلی‌ترین تأمین‌کننده نیازهای اقتصادی ایران است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۴	۱۶	۲۹	۲۹	۲۲
اجماعی جهانی در خصوص اهمیت چین در تجارت بین‌الملل وجود دارد.				

کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۳	۷	۲۲	۲۹	۳۹
شرکت‌های چینی تمایل جدی برای نقش آفرینی مهم در توسعه بخش نفت و گاز ایران نداشته‌اند.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۴	۲۰	۲۲	۲۴	۲۰
چین در حال حاضر نقشی کلیدی را در بخش نفت و گاز در جهان ایفا می‌کند.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۱	۲۶	۳۵	۱۹	۹
رشد قابل قبول چین در فناوری‌های نوین، برندهای چینی را به رقبای اصلی برندهای غربی و آمریکایی در بازار کالاهای دیجیتال ایران تبدیل کرده است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۰	۱۰	۲۱	۳۹	۲۰
شرکت‌های چینی در دستیابی و استفاده از فناوری‌های نوین به یک واقعیت غیر قابل انکار در بازار اقتصادی تبدیل شده‌اند.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۳	۱۱	۲۰	۳۸	۲۸
ابتکار کمربند-راه با هدف توسعه صادرات کالا و خدمات چین و واردات نیازهای این کشور طراحی شده است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۶	۹	۲۲	۳۴	۲۹

۳-۱-۲. حوزه فرهنگی - اجتماعی

جدول ۳: متغیر عملکرد در حوزه فرهنگی - اجتماعی

انتخاب ایران به‌عنوان مقصد توریستی جاذبه کمی برای چینی‌ها دارد.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۸	۲۴	۲۰	۲۲	۱۶
ارتباطات علمی ایران با چین طی سال‌های گذشته رو به رشد بوده است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۸	۱۶	۳۴	۲۷	۱۵
فرهنگ، ادبیات، هنر و فلسفه چینی در حال پیدا کردن مخاطب در جامعه ایرانی است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۲۲	۲۵	۳۱	۱۴	۸

۳-۱-۳. حوزه سیاسی - امنیتی

جدول ۴: متغیر عملکرد در حوزه سیاسی - امنیتی

چین هماهنگی جدی با دستور کار سیاسی و امنیتی ایران در منطقه ندارد.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۰	۱۴	۲۲	۳۱	۲۳
چین در ایفای نقش سیاسی - امنیتی خود در خاورمیانه دچار تردید است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۲۳	۲۱	۲۰	۲۰	۱۶
حمایت چین از ایران در نهادهای و سازمان‌های بین‌المللی منجر به نتایج مثبتی برای ایران شده است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۲۲	۱۷	۳۲	۱۹	۱۰
تأثیرگذاری چین در تصمیم‌گیری سازمان‌های بین‌المللی غیرقابل انکار است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۲۱	۱۷	۲۲	۲۱	۱۹
ایران می‌تواند در رقابت چین و آمریکا نقش مهمی را بر عهده داشته باشد.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۲۲	۱۷	۳۲	۱۹	۱۰
چین خود را به‌عنوان رقیبی جدی برای آمریکا در فضای بین‌الملل مطرح کرده است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۳	۷	۱۵	۳۰	۴۵

۳-۲. متغیر اعتماد

طبق جدول ارائه شده در روش پژوهش، در این قسمت یافته‌های مربوط به متغیر اعتماد را به ترتیب در سه حوزه اقتصادی، فرهنگی - اجتماعی و سیاسی - امنیتی مرور خواهیم کرد.

۳-۲-۱. حوزه اقتصادی

جدول ۵: متغیر اعتماد در حوزه اقتصادی

چین در تأمین نیازهای اقتصادی ایران شریک قابل اعتمادی است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق

۲	۱۶	۳۰	۲۸	۲۴
بازارهای بین‌المللی ناگزیر از پذیرش چین به‌عنوان واقعیتی مهم در جریان روزمره اقتصادی هستند.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۲	۷	۱۱	۳۲	۴۸
تغییر نگرش سیاسی چینی‌ها نسبت به ایران زمینه مساعد برای مشارکت فعال و همه‌جانبه آن را در توسعه سرمایه‌گذاری و فناوری بخش نفت و گاز ایران فراهم می‌کند.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۰	۱۹	۳۶	۲۴	۱۱
در سطح بین‌المللی، شرکت‌های چینی سرمایه‌گذاران و شرکای قابل اعتمادی در بخش نفت و گاز هستند.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۲۷	۲۹	۳۰	۱۲	۲
کیفیت و کارآمدی محصولات دیجیتالی شرکت‌های چینی رضایت بازار ایران را به همراه داشته است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۵	۲۲	۳۲	۲۳	۸
عدم توان چین در جذب نخبگان بین‌المللی منجر به عقب‌ماندگی این کشور در حوزه فناوری‌های نوین شده است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۳۳	۳۰	۱۸	۱۰	۹
هدف چین از ابتکار کمربند - راه، توسعه نفوذ و قدرت نرم خویش است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۲	۴	۱۴	۳۱	۴۹

۳-۲-۲. حوزه فرهنگی - اجتماعی

جدول ۶: متغیر اعتماد در حوزه فرهنگی - اجتماعی

صنعت گردشگری ایران با توریست‌های چینی مشکلات کمتری نسبت به توریست‌های غربی خواهد داشت.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۲۱	۱۹	۲۳	۲۱	۱۶
نظام آموزشی و دانشگاهی چین می‌تواند نقش مثبتی در رفع موانع علمی و آموزشی ایران داشته باشد.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق

۹	۲۹	۲۸	۱۸	۱۶
از گسترش فرهنگ، هنر و فلسفه چینی در ایران ترسی ندارم.				
کاملاً موافق	موافق	تا حدودی	مخالف	کاملاً مخالف
۱۹	۲۷	۱۹	۱۶	۱۹

۳-۲-۳. حوزه سیاسی - امنیتی

جدول ۷: متغیر اعتماد در حوزه سیاسی - امنیتی

فعال شدن چین در خاورمیانه دستیابی ایران به اهداف و منافعش را با مانع مواجه می‌سازد.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۱	۲۴	۲۹	۱۸	۱۸
ماهیت منافع چین در منطقه خاورمیانه، حمایت این کشور از صلح و ثبات منطقه‌ای را به دنبال دارد.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۵	۱۵	۲۷	۲۴	۱۹
در سازمان‌های بین‌المللی، چینی‌ها در قبال ایران رفتار مشخص و ثابتی ندارند.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۰	۱۲	۲۳	۲۲	۳۳
چین از نقش خود در شورای امنیت سازمان ملل متحد برای برقراری صلح و ثبات جهانی بهره می‌برد.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۶	۱۲	۲۷	۳۰	۲۵
ضرورت‌های شکل دهنده به رابطه ایران و چین - فارغ از وضعیت رابطه ایران و غرب - واجد ارزش و اهمیت است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۰	۱۲	۲۳	۲۲	۳۳
نگاه چین به نظم آینده بین‌المللی نگاهی عادلانه است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۲۶	۳۱	۲۸	۹	۶

۳-۳. متغیر اهمیت

طبق جدول ارائه شده در روش پژوهش، در این قسمت یافته‌های مربوط به متغیر اهمیت را به ترتیب در سه حوزه اقتصادی، فرهنگی - اجتماعی و سیاسی - امنیتی مرور خواهیم کرد.

۳-۳-۱. حوزه اقتصادی

جدول شماره ۸: متغیر اهمیت در حوزه اقتصادی

در نبود گزینه‌های بدیل، کالای چینی برآورنده انتظارات من است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۲۰	۲۲	۲۷	۲۲	۹
در حال حاضر چین عاملی مهم در بازتولید اقتصاد بین‌الملل است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۴	۶	۱۸	۳۱	۴۱
عدم تمایل شرکت‌های غربی به مشارکت فعال و درازمدت در اقتصاد ایران، همکاری با چین را به امری ضروری برای توسعه بخش نفت و گاز ایران تبدیل می‌کند.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۰	۱۵	۳۰	۲۷	۱۸
جریان تجارت نفت و گاز در جهان نیاز به حضور مؤثر چین دارد.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۳	۲۴	۳۱	۲۲	۱۰
حضور برندهای چینی برای تنوع بازار فناوری دیجیتال در ایران ضروری است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۸	۱۰	۳۳	۳۱	۱۸
حضور چین در عرصه فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی جدید برای آینده توسعه این فناوری ضروری است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۷	۹	۳۱	۳۱	۲۲
اتصال و توسعه همکاری‌های اقتصادی و مردمی کشورها در ابتکار کمربند راه زمینه‌ساز استقرار نظم نوین بین‌المللی است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۹	۱۳	۳۶	۲۶	۱۶

۳-۳-۲. حوزه فرهنگی و اجتماعی

جدول ۹: متغیر اهمیت در حوزه فرهنگی - اجتماعی

سازگاری فرهنگ اجتماعی ایران و چین موجب توسعه گردشگری چینی‌ها در ایران می‌شود.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۴	۲۲	۲۲	۲۵	۱۷
چین در حال تبدیل شدن به قطب اصلی تولید دانش در جهان است.				

کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۵	۲۱	۳۱	۲۱	۱۲
ذخیره‌های فرهنگی دو تمدن ایرانی و چینی منجر به فعال شدن حس تعلق و همکاری در روابط دو کشور می‌شود.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۴	۱۷	۲۹	۱۸	۱۲

۳-۳-۳. حوزه سیاسی - امنیتی

جدول ۱۰: متغیر اهمیت در حوزه سیاسی - امنیتی

پیشبرد منافع ایران در منطقه در گرو همکاری با قدرت بزرگی مانند چین است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۲۱	۱۸	۲۸	۲۱	۱۲
حضور چین در خاورمیانه می‌تواند توازن استراتژیک این کشور با آمریکا را تحت تأثیر قرار دهد.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۷	۸	۲۶	۳۹	۲۰
چین می‌تواند نقش مهمی در حمایت از ایران در شورای امنیت در مواقع اعمال فشار آمریکا داشته باشد.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۵	۱۳	۲۱	۳۱	۲۰
حضور چین در سازمان‌های بین‌المللی نشان از اهمیت رو به رشد این کشور است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۴	۷	۲۰	۳۹	۳۰
توجه به ظرفیت‌های سیاسی - امنیتی بین‌المللی چین برای ایران مهم است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۵	۱۳	۲۱	۳۱	۲۰
چین مانع از تحمیل اراده غرب و آمریکا بر روابط و مناسبات بین‌المللی شده است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۹	۲۳	۳۰	۲۰	۸

۳-۴. متغیر فرصت

طبق جدول ارائه شده در روش پژوهش، در این قسمت یافته‌های مربوط به متغیر فرصت را به ترتیب در سه حوزه اقتصادی، فرهنگی - اجتماعی و سیاسی - امنیتی مرور خواهیم کرد.

۳-۴-۱. حوزه اقتصاد

جدول ۱۱: متغیر فرصت و حوزه اقتصادی

گسترش روابط تجاری با چین فرصت‌های بیشتری را برای توسعه اقتصادی ایران فراهم خواهد کرد.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۳	۱۴	۲۳	۲۶	۲۴
همکاری اقتصادی چین با کشورهای مختلف (توسعه‌یافته و در حال توسعه) یک ضرورت است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۹	۷	۲۶	۳۱	۲۷
روند رو به رشد و نیازمندی چین به انرژی، ایران را به گزینه مطلوب برای همکاری با شرکت‌های چینی تبدیل می‌کند.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۷/۵	۱۵	۲۷	۳۲/۵	۱۸
چین توانسته است خود را به‌عنوان بدیلی برای انحصار شرکت‌های غربی و آمریکایی در بخش نفت و گاز مطرح کند.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۱	۲۱	۳۶	۲۳	۹
امکان انتقال فناوری در حوزه‌های دیجیتالی از مسیر شرکت‌های چینی آسان‌تر از مسیر شرکت‌های غربی است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۲	۱۴	۲۳	۲۹	۲۲
چین در مقایسه با کشورهای غربی، فناوری‌های جدید ارتباطی و اطلاعاتی را با سهولت بیشتری در اختیار دیگران قرار می‌دهد.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۸	۲۰	۲۵	۲۴	۱۳
توسعه زیرساخت‌های کشورهای عضو کمربند راه مشارکتی برد-برد برای آن‌ها با کشور چین است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۷	۱۲	۳۴	۲۲	۱۵

۳-۴-۲. حوزه فرهنگی - اجتماعی

جدول ۱۲: متغیر فرصت و حوزه فرهنگی - اجتماعی

توسعه روابط گردشگری بین ایران و چین منجر به رونق اقتصادی و اجتماعی ایران خواهد شد.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۶	۸	۲۲	۲۷	۳۷
همکاری با چین می‌تواند ظرفیت‌های علمی مهمی را برای ایران به همراه داشته باشد.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۱	۱۴	۲۹	۳۰	۱۶
پیوند ریشه‌های تمدن و فرهنگ ایران و چین ظرفیت ارائه مبانی فرهنگی بدیلی را به جهان دارد.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۶	۱۶	۳۰	۲۴	۱۴

۳-۴-۳. حوزه سیاسی - امنیتی

جدول ۱۳: متغیر فرصت و حوزه سیاسی - امنیتی

استفاده از ظرفیت‌های دیپلماتیک چین منجر به تقویت جایگاه منطقه‌ای ایران می‌شود.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۸	۱۹	۲۷	۲۶	۱۰
ظرفیت چین برای برقراری روابط حسنه با همه کشورهای خاورمیانه، نقش امنیتی مثبتی به این کشور می‌بخشد.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۹	۷	۲۷	۳۹	۱۸
حمایت‌های چین در صحنه بین‌المللی موجب شکل‌گیری فضاهای بازی بیشتری برای ایران خواهد شد.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۷	۱۴	۲۷	۲۹	۱۳
نقش حمایتی چین در سازمان‌های بین‌المللی فضای مناسبی را برای کشورهای توسعه نیافته به وجود آورده است.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق
۱۱	۱۳	۲۷	۳۰	۱۹
رابطه راهبردی ایران و چین می‌تواند نقشی مهم در شکل‌دهی به نتایج تحولات منطقه‌ای داشته باشد.				
کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق

۱۳	۲۹	۲۷	۱۴	۱۷
قدرتمند شدن چین فرصت مناسبی را برای باز تعریف نقش نهادهای متولی صلح بین الملل فراهم کرده است.				
کاملاً موافق	موافق	تا حدودی	مخالف	کاملاً مخالف
۹	۱۹	۳۷	۲۱	۱۴

۴. تحلیل یافته‌های نگرش سنجی

در این قسمت به ترتیب یافته‌های حاصل از چهار متغیر «عملکرد»، «اعتماد»، «اهمیت» و «فرصت»، را مورد تحلیل قرار خواهیم داد. پس از آن در قالب سه نمودار وضعیت این متغیرها را در هرکدام از سه حوزه اقتصادی، فرهنگی- اجتماعی و سیاسی- امنیتی با یکدیگر مقایسه خواهیم کرد.

۴-۱. متغیر عملکرد

به نظر نخبگان ایرانی شرکت کننده در این پژوهش، چین به لحاظ عملکرد اقتصادی در جهان دارای جایگاه یک بازیگر مهم است؛ اما با در نظر داشتن حیطه گسترده امور اقتصادی باید این موضوع را مورد توجه داشت که توانمندی چین برای ایفای نقش کلیدی در جنبه‌های مختلف مسائل اقتصادی یکسان نیست. به عبارت بهتر، طبق یافته‌های حاصل از این پژوهش، چین در زمینه امور تجارت بین الملل و کالا و فناوری به مراتب تأثیرگذاری بیشتری دارد تا در زمینه مربوط به اقتصاد انرژی همچون نفت و گاز. از همین رو، در بازار ایران نیز چین می‌تواند در رفع نیازهای اقتصادی ایران در مورد برخی کالاها و فناوری‌های نوین سهم مؤثرتری داشته باشد تا در زمینه توسعه صنعت نفت و گاز.

نکته قابل توجه دیگر در مورد ارزیابی عملکرد اقتصادی چین در ایران و جهان این است که این کشور نیز مانند هر بازیگر دیگری در نظام بین الملل، هدف از حضور خود در عرصه‌های مختلف را تأمین منافع ملی خویش، البته با کمترین هزینه، در آن عرصه تعریف می‌کند. در همین چهارچوب می‌توان نگاه نخبگان به عملکرد چین در مورد مشارکت در توسعه صنعت نفت و گاز ایران و ابتکار کمربند - راه را فهم کرد. حضور در ابتکار کمربند - راه برای چین مهم است؛ زیرا نه تنها می‌تواند از لحاظ اقتصادی از این ابتکار برای توسعه صادرات و واردات خویش بهره ببرد، بلکه می‌تواند زمینه نقش آفرینی فعال تر چین را در جغرافیایی فراتر از مرزهای خویش فراهم کند؛ بدون

این‌که بخواهد هزینه‌های گزافی را بر آن تحمیل نماید. از طرف دیگر، چین و شرکت‌های بزرگ آن تمایل جدی برای سرمایه‌گذاری در صنعت نفت و گاز ایران ندارند؛ زیرا شرایط تحریم، ریسک و هزینه حضور در این حوزه را برای آن‌ها بالا می‌برد. در مورد حوزه فرهنگی و اجتماعی باید گفت که به لحاظ مراودات عادی توریستی و علمی، نخبگان ایرانی حساسیت خاصی در مورد چین ندارند. شاید بتوان گفت که همان‌قدر که ایران می‌تواند مقصد توریستی جذابی برای مردمان دیگر نقاط جهان باشد، برای چینی‌ها نیز می‌تواند این ویژگی را داشته باشد. افزایش مراودات علمی میان ایران و چین را نیز می‌توان در چهارچوب گرایش رو به گسترده در روند بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها چه در ایران و چه در دیگر کشورها فهم کرد. در واقع با روند رو به گسترش تعاملات و ارتباطات میان ملت‌ها در جهان این‌گونه امور طبیعی هستند؛ اما در این میان نکته حائز اهمیت تمایزات هویتی است. به نظر می‌رسد که از نظر نخبگان ایرانی؛ فرهنگ، ادبیات، هنر و فلسفه چینی چندان مورد اقبال و سلیقه جامعه ایرانی نیست. البته این موضوع تنها مربوط به جامعه ایرانی نیست و فرهنگ چینی به دلیل ویژگی‌های خاص خود در جذب مخاطب در دیگر مناطق جهان با چالش‌هایی مواجه است؛ این موضوع به قدری برای چین اهمیت دارد که چاره‌اندیشی برای آن مورد توجه سیاست‌گذاران چینی قرار دارد؛ اما در مورد حوزه سیاسی و امنیتی، نکته مهمی که باید به آن توجه داشت حساسیت ویژه مسائل این حوزه است. اکثریت نخبگان شرکت‌کننده در این پژوهش، معتقدند که چین برای ایفای نقش سیاسی و امنیتی در خاورمیانه تردیدی ندارد؛ اما این به معنای هم‌سوئی چین با دستور کار امنیتی و سیاسی جمهوری اسلامی ایران در منطقه نیست. مسلم است که چین خواهان حضور پررنگ در مسائل منطقه‌ای مهم همچون خاورمیانه باشد؛ اما آنچه که مسلم‌تر است این است که چین در راستای اولویت‌های منافع ملی خود سیاست‌گذاری‌هایش را در خاورمیانه طرح‌ریزی می‌کند. بنابراین دور از ذهن نیست که میان اولویت‌های سیاسی و امنیتی ایران و چین در منطقه تفاوت‌ها و تعارض‌هایی وجود داشته باشد.

این موضوع در زمینه ایفای نقش چین در سازمان‌های بین‌المللی هم حائز اهمیت است. چین سال‌ها تلاش کرده است تا از مسیر حضور در سازمان‌های بین‌المللی برای ایفای نقش خود به‌عنوان یک بازیگر قدرتمند در جهان استفاده کند. چینی‌ها تا حد زیادی نیز در این سیاست موفق بوده‌اند؛ اما یکی از اصول مهم سیاست خارجی چین پرهیز از تعارض و تنش در سطح جهانی است. بنابراین، چینی‌ها در جهت‌گیری‌های سیاسی خود در سازمان‌های بین‌المللی می‌کوشند تا حد ممکن خود را وارد تعارضات

جدی با دیگر قدرت‌های بزرگ نکنند. این وضعیت، شامل موضع‌گیری‌های چین در قبال مسائل مهم بین‌المللی که ایران درگیر آن‌ها است نیز می‌شود. از این‌رو، از نظر نخبگان ایرانی نمی‌توان انتظار داشت که جهت‌گیری‌های چین در سازمان‌های بین‌المللی به‌طور حتم برای ایران مثبت باشد و نتایج دلخواه جمهوری اسلامی ایران را رقم بزند.

نکته قابل ذکر دیگر، مسئله رقابت میان آمریکا و چین و نقشی است که ایران می‌تواند در این میان ایفا کند. همان‌گونه که در چند دهه اخیر مشاهده شده است، چین برای تبدیل شدن به یک قدرت بزرگ ناگزیر از رقابت با دیگر قدرت‌های بزرگ جهان از جمله آمریکا بوده است؛ اما چینی‌ها برای پرهیز از تنش در سیاست خارجی خود، حداقل تا زمانی که به قدرتیابی لازم در همه زمینه‌ها رسیده باشند، تلاش کرده‌اند که عمده این رقابت در حوزه اقتصادی باشد که تنش کمتری به دنبال دارد. در شرایط کنونی نظام بین‌الملل چین یک قدرت بزرگ است و رقابت آن با آمریکا بر سر مسائل مختلف امری طبیعی است؛ اما نظر نخبگان این است که ایران نمی‌تواند موضوع اصلی در رقابت میان چین و آمریکا باشد.

۴-۲. متغیر اعتماد

در حوزه اقتصادی، نخبگان با این‌که بر این نکته تأیید کرده‌اند که چین امروز بازیگری مهم در عرصه اقتصاد جهانی است؛ اما اعتماد به چین در تأمین نیازهای اقتصادی مسئله دیگری است. با توجه به این‌که در مقوله «اعتماد» ذهنیت مثبتی نسبت به چین در بخش بزرگی از جامعه ایرانی وجود ندارد، به دست آمدن این نتیجه نیز دور از ذهن نیست. این نگاه لرزان و دور از اعتماد نسبت به چین در مورد مشارکت در صنعت نفت و گاز ایران و سرمایه‌گذاری در آن نیز مشاهده می‌گردد. شاید بتوان گفت که در نگرش نخبگان ایرانی نسبت به چین در مقوله «اعتماد و حوزه اقتصاد» نوعی سردرگمی مشاهده می‌شود. به نحوی که در پرسش از ارتباط مستقیم میان تغییر نگرش سیاسی چینی‌ها نسبت به ایران و مشارکت فعال آن‌ها در توسعه بخش نفت و گاز ایران، اکثریت گزینه «تا حدودی» را برگزیده‌اند. به نظر می‌رسد سردرگمی ایرانیان نسبت به چین، آن‌هم در حوزه‌های همچون اقتصاد که با زندگی روزمره مردم ارتباط ملموسی دارد مسئله مهمی باشد که در جای خود نیاز به تأمل بیشتری دارد. شاهد دیگری بر این مدعا، این دیدگاه نخبگان است که از طرفی چین را پیشرو در حوزه فناوری‌های نوین و برخوردار از نخبگان بین‌المللی در این زمینه می‌دانند؛ اما از طرف

دیگر بر این باور هستند که کیفیت و کارآمدی محصولات دیجیتالی شرکت‌های چینی مورد رضایت بازار ایران نبوده است. دیدگاه قاطعانه نخبگان نسبت به اهداف چین از ابتکار کمربند-راه را شاید بتوان راهنمایی برای «معمای بی‌اعتمادی به چین در ذهنیت بخشی از ایرانیان» دانست. در اینجا به‌وضوح اکثریت نخبگان بر این موضوع تأکید می‌کنند که هدف چین از این ابتکار «توسعه نفوذ و قدرت نرم خویش» است. در واقع، در ذهنیت نخبگان ایرانی این باور جای گرفته است که چین در درجه اول به دنبال منافع و ترجیحات خود است.

در حوزه فرهنگی - اجتماعی وضعیت اعتماد نخبگان به چین شرایط بهتری نسبت به حوزه اقتصاد دارد. از دیدگاه نخبگان نسبت به مقولات توریسم، تبادلات علمی و فرهنگ و هنر می‌توان نتیجه گرفت که تمایزی میان چینی‌ها و مردمان دیگر نقاط جهان برای ایرانی‌ها وجود ندارد. همان مشکلاتی که ایران در مواجهه با توریست‌های غربی دارد شامل حال توریست‌های چینی هم می‌شود. مرادوات علمی در جهان امروز فی‌نفسه یک امر مطلوب و مفید است؛ بنابراین نظام دانشگاهی چین نیز در همین راستا می‌تواند نقش مثبتی در رفع موانع علمی و آموزشی ایران داشته باشد. همچنین در چهارچوب روند رو به افزایش تعاملات و ارتباطات جهانی، نخبگان ایرانی نیز از آشنایی با فرهنگ، هنر و فلسفه چینی و گسترش آن در ایران هراسی ندارند.

در حوزه سیاسی - امنیتی وضعیت اعتماد نخبگان به چین مانند حوزه اقتصاد چندان مطلوب نیست. البته در اینجا قطعیت بیشتری در نظرات نخبگان نسبت به حوزه اقتصاد دیده می‌شود. اکثریت نخبگان بر این نظر بوده‌اند که ماهیت منافع چین مخصوصاً منافع اقتصادی، در منطقه خاورمیانه به‌گونه‌ای است که این کشور به‌خودی‌خود خواهان صلح و ثبات در منطقه است. این موضوع به‌طور طبیعی نوعی بی‌طرفی و پرهیز از درگیر شدن در تنش را در سیاست چین نسبت به مسائل خاورمیانه به همراه دارد. با توجه به این رویکرد در چین، از نظر نخبگان انتظار می‌رود که فعال شدن چین در خاورمیانه دستیابی ایران به اهداف و منافعش را با مانع مواجه سازد. زیرا که جمهوری اسلامی ایران اهداف و جهت‌گیری‌های خاصی (مانند محور مقاومت) در منطقه دارد که هرچند در تعارض با برقراری صلح و ثبات در خاورمیانه نیست؛ اما ممکن است در زمینه اجرا با رویکرد بی‌طرفانه چین هم‌خوانی نداشته باشد.

نکته مهم دیگر، رفتار و مواضع چین در قبال ایران در سازمان‌های بین‌المللی است. به نظر نخبگان ایرانی، که مبتنی بر باورهای آن‌ها از تجربیات گذشته است، چینی‌ها در قبال ایران رفتار مشخص و ثابتی نداشته‌اند. این در حالی است که از چین انتظار

می‌رود که از نقش خود در شورای امنیت سازمان ملل متحد برای برقراری صلح و ثبات جهانی بهره‌برد. همان‌گونه که مشخص است در اینجا میان آنچه که از چین برمی‌آید و مورد انتظار است و موضوعی که عملاً چین در سال‌های گذشته در قبال ایران در سازمان‌های بین‌المللی به کار برده است، تعارضاتی وجود دارد. همین تعارض باعث می‌شود تا اکثر نخبگان بر این باور باشند که علی‌رغم برخی لفاظی‌های سیاستمداران چینی، اما در اصل نگاه این کشور به نظم آینده بین‌المللی نگاهی عادلانه نباشد.

یک نکته مهم دیگر به خصوص در امر سیاست‌گذاری خارجی جمهوری اسلامی ایران، این است که به نظر نخبگان، مسئله رابطه ایران و چین را باید موضوعی جدا از روابط ایران و غرب در نظر گرفت. به عبارت بهتر، رابطه ایران و چین نباید تحت‌الشعاع رابطه ایران و غرب و متأثر از آن باشد. در این چهارچوب، ضرورت‌های شکل‌دهنده به رابطه ایران و چین به‌طور مستقل و به‌خودی‌خود واجد ارزش خواهند بود. بنابراین سیاست‌گذاران ایرانی نیز با خیالی آسوده‌تر می‌توانند اولویت‌ها و ترجیحات سیاست خارجی ایران را در این رابطه دنبال کنند.

۳-۴. متغیر اهمیت

در مورد ارزیابی یافته‌های مربوط به متغیر «اهمیت» در حوزه اقتصاد باید گفت، با وجود این‌که نخبگان اذعان می‌دارند که چین بازیگری مهم در اقتصاد بین‌المللی است اما معتقدند که کالاهای چینی موجود در بازار ایران برآورنده انتظارات آن‌ها نیست. به نوعی می‌توان گفت در غیبت کالاهای غربی، کالاهای چینی موجود نتوانسته‌اند رضایت ایرانیان را برآورده سازند. باید توجه داشت گاهی اوقات اوضاع و احوال ما را ناچار به پذیرش تنها گزینه‌های موجود می‌کند. به‌عنوان مثال ضرورت توسعه در صنایع نفت و گاز ایران به‌عنوان محل اصلی درآمد کشور، ما را ناگزیر می‌سازد تا در شرایط عدم تمایل شرکت‌های غربی به مشارکت فعال و درازمدت در اقتصاد ایران، به همکاری با چین روی آوریم. هرچند که ممکن است چین در جریان تجارت نفت و گاز در جهان حضور تعیین‌کننده‌ای نداشته باشد.

در زمینه شاخص فناوری، با توجه به گستردگی مرزهای دانش، نخبگان ایرانی حضور چین را برای آینده توسعه فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی جدید در جهان مؤثر می‌دانند و معتقدند که حضور برندهای چینی برای تنوع بازار فناوری دیجیتال در ایران ضروری است.

همچنین نخبگان در چهارچوب یک نگاه خوش‌بینانه به ابتکار کمربند-راه، بر این باور هستند که اتصال و توسعه همکاری‌های اقتصادی و مردمی کشورها در این ابتکار می‌تواند زمینه‌ساز استقرار نظم نوین بین‌المللی باشد. نظم نوین بین‌المللی که مبتنی بر محوریت اقتصاد باشد و تنها کشور چین نباشد که از مزایای آن بهره‌مند می‌گردد. در زمینه حوزه فرهنگی و اجتماعی، نظرات نخبگان تنوع بیشتری دارد و نظرات موافقان و مخالفان در مورد شاخص‌های توریسم، تبادلات علمی و عرصه فرهنگ و هنر به هم نزدیک است. شاید بتوان نتیجه‌گرفت نزد نخبگان ایرانی همچنان پیرامون جایگاه اجتماعی و فرهنگی چین و مزیت‌های ناشی از آن برای نظام جمهوری اسلامی ایران ابهاماتی وجود دارد. به عبارت بهتر، جامعه ایرانی نسبت به روابط اجتماعی و فرهنگی با چین اطلاعات محدودتری دارد؛ شاید به این خاطر که در زمینه روابط ایران با چین همیشه موضوعات اقتصادی و سیاسی در اولویت بالاتری قرار داشته‌اند و اخبار و اطلاعات درباره آن‌ها بیشتر به دست ایرانیان رسیده است.

در مورد توریسم، اکثریت تقریبی نخبگان بر این باور بوده‌اند که سازگاری فرهنگ اجتماعی ایران و چین می‌تواند موجب فراهم شدن توسعه گردشگری چینی‌ها در ایران شود. در اینجا امکان توسعه گردشگری در سایه افزایش تبادلات فرهنگی میان ایران و چین مورد توجه نخبگان بوده است؛ اما از طرف دیگر در مورد این که ذخیره‌های فرهنگی دو تمدن ایرانی و چینی می‌تواند باعث فعال شدن حس تعلق و همکاری در روابط دو کشور گردد، تردید در نظرات نخبگان دیده می‌شود و اکثریت تقریبی آن‌ها با این موضوع مخالفت کرده‌اند. به نوعی شاید بتوان این وضعیت را این‌گونه تفسیر کرد که ایران و چین برای توسعه گردشگری و همکاری در روابط میان خود افزون بر ذخایر و داشته‌های فرهنگی پیشینشان به تبادلات فرهنگی نیاز دارند که مناسب با تحولات جهان امروز باشد. در زمینه تبادلات علمی نیز، اکثریت تقریبی نخبگان چین را در حال تبدیل شدن به قطب اصلی تولید دانش در جهان ندانسته‌اند. از نظر نخبگان ایرانی، درست است که چین در زمینه دانش و فناوری‌های جدید به پیشرفت‌های قابل توجهی رسیده است؛ اما این به معنای مرجعیت چین در تولید دانش در جهان نیست. اگر بخواهیم وضعیت متغیر اهمیت در حوزه سیاسی-امنیتی را با توجه به جایگاه چین برای نخبگان ایرانی توضیح دهیم باید گفت که اکثریت تقریبی نخبگان پیشبرد منافع ایران در منطقه را در گرو همکاری با چین ندانسته‌اند. در این معنا، ایران به‌عنوان بازیگر مهم منطقه‌ای می‌تواند فارغ از مناسبات و ترجیحات قدرت‌های بزرگ از جمله چین، منافع و اولویت‌های خود را در منطقه پیگیری کند. بنابراین با وجود این که

اکثریت نخبگان معتقدند که حضور چین در خاورمیانه می‌تواند توازن استراتژیک این کشور با آمریکا را تحت تأثیر قرار دهد؛ اما این به معنای هم‌سویی تمام و کمال چین با منافع و سیاست‌های جمهوری اسلامی ایران در منطقه نیست.

در زمینه سازمان‌های بین‌المللی، نخبگان اهمیت و جایگاه ویژه‌ای برای چین در نظر داشته‌اند. به باور اکثریت آن‌ها حضور چین در سازمان‌های بین‌المللی نشان از اهمیت رو به رشد این کشور دارد. از این‌رو، به باور اکثر نخبگان در مواقع اعمال فشار آمریکا بر ایران در شورای امنیت، چین می‌تواند نقش مهمی در حمایت از ایران ایفا کند. اکثریت نخبگان در گزاره‌ای دیگر بر این مسئله تأکید کرده‌اند که توجه به ظرفیت‌های سیاسی-امنیتی بین‌المللی چین برای ایران مهم است. البته از طرف دیگر تجربه عملکرد چین در نظام بین‌الملل اکثریت نخبگان را بر این نظر استوار کرده است که چین مانع از تحمیل اراده غرب و آمریکا بر روابط و مناسبات بین‌المللی نشده است.

۴-۴. متغیر فرصت

در حوزه اقتصاد باید گفت که اکثریت نخبگان بر این موضوع تأکید کرده‌اند که گسترش روابط تجاری با چین فرصت‌های بیشتری را برای توسعه اقتصادی ایران فراهم خواهد کرد. همچنین نخبگان این موضوع را هم مورد تأکید قرار داده‌اند که برای چین همکاری اقتصادی با کشورهای مختلف (اعم از توسعه‌یافته و در حال توسعه) یک ضرورت است. تفسیر این دو موضوع در کنار هم به این معناست که اقتصاد یکی از عرصه‌های مهم بازیگری کشورها در نظام بین‌الملل کنونی است. بنابراین، کشورهایی چون ایران و چین نیز از این قاعده مستثنا نیستند. ایران به‌عنوان یک کشور در حال توسعه به گسترش روابط تجاری با همه مناطق و کشورها از جمله چین نیاز دارد. البته چین می‌تواند در شرایط تحریم ایران، یک فرصت ویژه باشد که قضاوت در این مورد بستگی به عملکرد کشور چین دارد.

در زمینه انرژی می‌توان متغیر فرصت را در چهارچوب ظرفیت متقابل چین و ایران برای یکدیگر تعریف کرد. در اینجا نظر نخبگان بر این است که همان‌گونه که توسعه صنایع مربوط به نفت و گاز برای ایران یک ضرورت است؛ چین نیز برای تداوم روند رو به رشد خود و رفع نیاز خود به انرژی می‌تواند به ایران به چشم یک فرصت نگاه کند. آراء نخبگان در مورد این‌که آیا چین توانسته است خود را به‌عنوان بدیلی برای انحصار شرکت‌های غربی و آمریکایی در بخش نفت و گاز معرفی کند یا خیر، بسیار به هم نزدیک است. اکثریت نخبگان گزینه تا حدودی را برگزیده‌اند و نظر موافقان و مخالفان

با یکدیگر برابر است. این مسئله نشان می‌دهد که از نظر نخبگان ایرانی شرکت‌های چینی در زمینه صنعت نفت و گاز هنوز جای رشد بسیار دارند و از این‌رو، ایران و چین می‌توانند فرصتی مطلوب برای یکدیگر باشند. همچنین نکته مهم دیگری که می‌توان از اینجا برداشت کرد این است که چین برای تأثیرگذاری در زمینه اقتصاد انرژی و مسائل مربوط به آن به همکاری با ایران به‌عنوان یکی از اعضای مؤثر اوپک و یکی از دارندگان بزرگ ذخایر انرژی فسیلی در جهان نیاز دارد.

در زمینه فناوری، نظر نخبگان ایرانی این بوده است که ظرفیت انتقال فناوری در حوزه‌های دیجیتال از مسیر شرکت‌های چینی به مراتب سهل‌تر از مسیر شرکت‌های غربی است. شاید وضعیت تحریمی فعلی ایران در این دیدگاه نخبگان مؤثر باشد. به‌طوری که نظرات نخبگان در مورد این که «چین در مقایسه با کشورهای غربی، فناوری‌های جدید ارتباطی و اطلاعاتی را با سهولت بیشتری در اختیار دیگران قرار می‌دهد» بسیار به هم نزدیک است. مخالفان با اختلاف یک درصد نسبت به موافقان، در این موضوع اکثریت را در اختیار دارند. در تفسیر این وضعیت می‌توان گفت که در اینجا باید میان مواضع دولت چین و عملکرد شرکت‌های چینی تمایز قائل شد. همچنین باید به این موضوع به چشم یک ظرفیت بالقوه نگریست که هنوز به‌طور جدی در ورطه عمل آزموده نشده و بنابراین با توجه به عملکرد چین و شرکت‌های چینی در آینده می‌توان در این زمینه نظر قطعی‌تری داد.

در زمینه ابتکار کمربند-راه نیز اکثریت نخبگان بر این باور بوده‌اند که توسعه زیرساخت‌های کشورهای عضو کمربند-راه مشارکتی برد-برد برای آن‌ها با کشور چین است. این بدان معناست که همان‌گونه که چین منافع و ترجیحات خویش را در این ابتکار دنبال می‌کند، کشورهای عضو نیز می‌بایست از این موضوع به‌عنوان یک فرصت مطلوب جهت توسعه خویش بهره ببرند.

در حوزه فرهنگی-اجتماعی وضعیت متغیر فرصت مطلوب است. در اینجا نخبگان با عنایت به مسئله استفاده از فرصت‌های پیش‌رو برای توسعه و رشد ایران نظر مساعدی نسبت به گزاره‌های مطرح شده داشته‌اند. بر این اساس، به نظر نخبگان همان‌گونه که در جهان امروز ارتباط میان توسعه روابط گردشگری بین کشورها و رونق اقتصادی و اجتماعی در جوامع امری ثابت شده است بنابراین توسعه این روابط میان ایران و چین نیز بیرون از این قاعده نبوده و می‌تواند متضمن فواید اقتصادی و اجتماعی برای ایران باشد. همچنین در زمینه تبادلات علمی نیز همکاری با چین مانند هر کشور صاحب علم دیگری می‌تواند ظرفیت‌های علمی مهمی را برای ایران به همراه داشته باشد. در

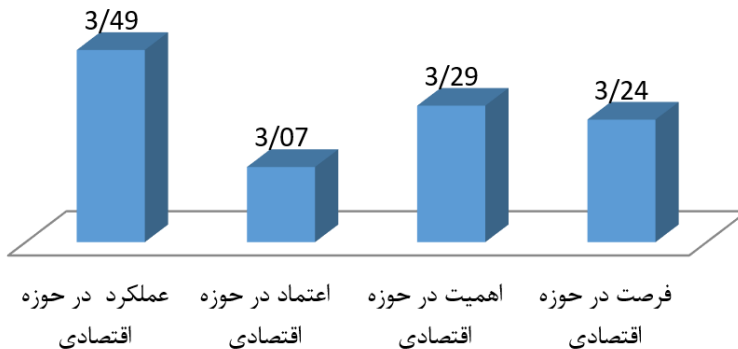
زمینه فرهنگ و هنر نیز باید گفت نظر نخبگان بر این است که ایران و چین به عنوان دو تمدن کهن جهان این ظرفیت را دارند تا از طریق تعامل با یکدیگر مبانی فرهنگی بدیلی را به جهان ارائه نمایند.

در حوزه سیاسی - امنیتی وضعیت متغیر فرصت در چهارچوب ظرفیت‌هایی که چین می‌تواند برای ایران داشته باشد قابل فهم است. در مورد مسائل منطقه، اکثریت نخبگان با اختلاف کمی نسبت به گروه موافقان، بر این نظر بوده‌اند که استفاده از ظرفیت‌های دیپلماتیک چین منجر به تقویت جایگاه منطقه‌ای ایران نخواهد شد. دلیل این نزدیکی نظرات را می‌توان از طرفی ذهنیت نخبگان از سابقه عملکرد و جهت‌گیری چین در خاورمیانه و از طرف دیگر، اعتقاد برخی از نخبگان به استفاده از فرصت‌های موجود برای ارتقای جایگاه ایران در منطقه دانست. به خصوص که از نظر اکثر نخبگان، چین به دلیل نوع جهت‌گیری سیاست خارجی خود این ظرفیت را دارد که با همه کشورهای خاورمیانه روابط حسنه‌ای برقرار سازد و از نقش امنیتی مثبتی در این منطقه برخوردار شود. در همین راستا، اکثریت نخبگان بر این باورند که رابطه راهبردی ایران و چین می‌تواند نقشی مهم در شکل‌دهی به نتایج تحولات منطقه‌ای داشته باشد. در مورد سازمان‌های بین‌المللی، نظرات نخبگان مبتنی بر نگاه خوش‌بینانه آن‌ها به چین است. البته این نگاه خوش‌بینانه بیشتر معطوف به عملکرد چین در آینده و انتظاراتی است که نخبگان ایرانی از این بازیگر دارند. بر این مبنا، اکثریت نخبگان معتقدند که چنانچه ایران از حمایت‌های چین در صحنه بین‌المللی برخوردار شود این موضوع منجر به شکل‌گیری فضای بازی بیشتری برای ایران خواهد شد. همین نگاه خوش‌بینانه در مورد دیگر کشورهای توسعه نیافته نیز وجود دارد. به طوری که اکثریت نخبگان ایرانی معتقدند که نقش حمایتی چین در سازمان‌های بین‌المللی فضای مناسبی را برای کشورهای توسعه نیافته به وجود آورده است. البته نخبگان در مورد این که آیا قدرتمند شدن چین فرصت مناسبی را برای باز تعریف نقش نهادهای متولی صلح بین‌الملل فراهم کرده است یا خیر، پاسخی توأم با تردید ارائه می‌دهند. شاید این تردید ناشی از این باشد که هنوز سابقه مشخص و ملموسی از این نقش چین در ذهنیت نخبگان ایرانی وجود ندارد.

برای جمع‌بندی مطالب این بخش در قالب سه نمودار نگاهی خواهیم داشت به وضعیت متغیرهای «عملکرد»، «اعتماد»، «اهمیت» و «فرصت» در حوزه‌های اقتصادی، فرهنگی - اجتماعی و سیاسی - امنیتی.

۵. وضعیت متغیرهای چهارگانه در حوزه اقتصاد

همان‌گونه که در نمودار (۱) ملاحظه می‌شود وضعیت متغیر عملکرد در حوزه اقتصاد به مراتب از متغیرهای دیگر بهتر است. یکی از دلایل این امر تعاملات گسترده اقتصادی میان ایران و چین و شناخت بیشتر ایرانیان از چین به‌عنوان یک بازیگر اقتصادی است. نظر مثبت نخبگان ایرانی تحت تأثیر حضور مؤثر و پررنگ چین در اقتصاد ایران و جهان است؛ اما ارتباط نزدیک میان حوزه اقتصاد و زندگی روزمره باعث شده است تا نخبگان درباره اعتماد به چین در حوزه اقتصاد نظر چندان مساعدی نداشته باشند. البته حضور (به‌تدریج) نسبتاً انحصاری چین در عرصه اقتصاد ایران نیز می‌تواند بر شکل گرفتن این نظر منفی تأثیر داشته باشد. در مورد متغیرهای اهمیت و فرصت وضعیت از متغیر اعتماد بهتر است. در این مورد می‌توان گفت با توجه به جایگاه مهم چین در عرصه اقتصاد جهانی نخبگان ایرانی نظر مثبت‌تری نسبت به اهمیت اقتصادی چین دارند و بر این اساس به آن به‌صورت یک فرصت نگاه می‌کنند.

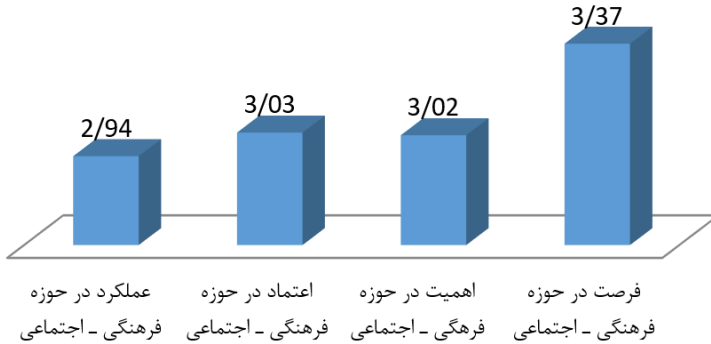

نمودار ۱: وضعیت متغیرهای چهارگانه در حوزه اقتصاد

۶. وضعیت متغیرهای چهارگانه در حوزه فرهنگی - اجتماعی

در مورد حوزه فرهنگی - اجتماعی، متغیر فرصت با اختلاف محسوسی نسبت به سه متغیر دیگر قرار دارد. می‌توان گفت که آگاهی و اطلاعات جامعه ایرانی نسبت به چین در زمینه مسائل فرهنگی و اجتماعی چندان زیاد نیست و ایرانیان تجربیات ملموس چندان در خصوص مسائل این حوزه ندارند. از این‌رو، نخبگان به مسائل این حوزه بیشتر به چشم فرصتی نگاه می‌کنند که می‌تواند به مرحله اجرا درآید و آثار آن را در

آینده می توان مشاهده کرد. می توان گفت به خاطر نداشتن تجربه ملموس از تعاملات فرهنگی و اجتماعی با چین است که متغیر عملکرد با کمترین اقبال از سوی نخبگان مواجه شده است.

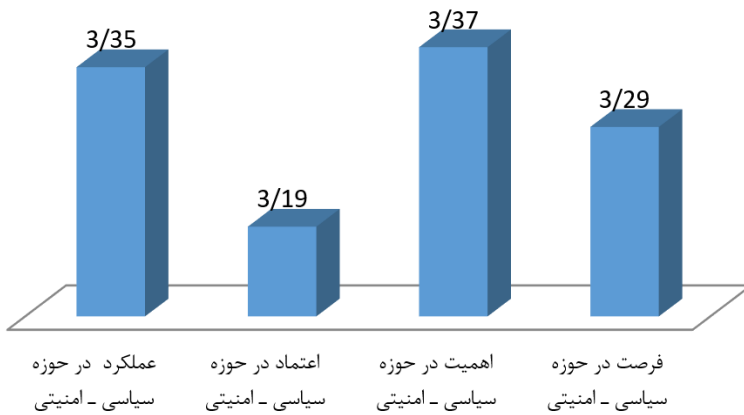

نمودار ۲: وضعیت متغیرهای چهارگانه در حوزه فرهنگی - اجتماعی

۷. وضعیت متغیرهای چهارگانه در حوزه سیاسی - امنیتی

در حوزه سیاسی - امنیتی همان گونه که در نمودار (۳) مشاهده می شود متغیر اهمیت در بهترین وضعیت قرار دارد و متغیر اعتماد کمترین میزان میانگین نظرات نخبگان را به خود اختصاص داده است. در متغیر اهمیت، نخبگان انتظار خود از چین را با توجه به جایگاه آن در نظام بین الملل (به ویژه در سازمان های بین المللی و در جمع قدرت های بزرگ) بیان کرده اند. شرایط خاص ایران تحت فشارهای بین المللی آمریکا و اعمال تحریم ها بر علیه ایران در این زمینه مؤثر بوده است.

با توجه به نقش و جهت گیری چین در منطقه خاورمیانه و سیاست های اعلامی آن در سازمان های بین المللی متغیر عملکرد در نگاه نخبگان جایگاه دوم را داشته است؛ اما اعتماد به چین مقوله ای است که بنا بر تجربیات گذشته از عملکرد چین و باورهای نخبگان ایرانی جایگاه چندان مطلوبی در نظرات آن ها ندارد.

نمودار ۳: وضعیت متغیرهای چهارگانه در حوزه سیاسی-امنیتی

نتیجه‌گیری

نتیجه‌گیری این مقاله دربرگیرنده راهکارهایی عملی برای تدوین سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران نسبت به چین در حوزه‌های اقتصادی، فرهنگی-اجتماعی و سیاسی-امنیتی است. برای این‌که بتوانیم میان نگرش نخبگان و تصمیمات سیاست‌گذاران ارتباط برقرار کنیم از مفهوم منافع ملی کمک گرفته‌ایم. این مفهوم همچون یک حلقه اتصال میان نخبگان، به‌عنوان نمایندگانی از جامعه ایرانی و تصمیم‌گیرندگان سیاست خارجی عمل می‌کند. «منافع ملی» هم مفهومی قابل درک برای نخبگان است و هم مفهومی مفید برای تصمیم‌گیرندگان؛ زیرا قابلیت قرار گرفتن در چهارچوب تدوین سیاست خارجی را دارد. می‌توان گفت «منافع ملی یک ساخته اجتماعی مهم است که باید یکی از مؤلفه‌های اصلی رفتار دولت‌ها تلقی شود» (برچیل، ۱۴۰۰: ۲۴۴). گمان ما بر این است که لازمه سیاست‌گذاری و تنظیم روابط خارجی و به‌طور خاص تنظیم روابط با قدرت بزرگی چون چین نیز توجه به معیاری به نام منافع ملی است.

برای نگرش نخبگان به چین در حوزه اقتصاد و منافع ملی که در چهارچوب آن درک می‌شود بدین شرح است:

چین بازیگری مهم در حوزه اقتصاد بین‌الملل است که به دنبال فرصت‌های بدیل برای افزایش نفوذ خود در تجارت بین‌الملل و یافتن بازارهای جدید است؛ با توجه به

این موضوع منافع ملی ما اقتضا می‌کند که روابط اقتصادی خود را با این کشور توسعه دهیم. ایران باید به گسترش روابط تجاری با چین به چشم یک فرصت نگاه کند؛ اما نباید بازار ایران فقط در انحصار کالاهای چینی قرار بگیرد. تنوع در وجود انواع مختلف برند کالاها در بازار هم باعث جلب رضایت شهروندان ایرانی است و هم شرکت‌های چینی را وادار به رقابت با دیگر برندها در بازار ایران و ارائه کالاهای مرغوب می‌کند. در حال حاضر، اقتصاد انرژی یکی از ابعاد حوزه اقتصاد بین‌الملل است. باید پذیرفت که چین در این حوزه نسبت به برخی از شرکت‌های غربی یک تازه‌وارد است. چین برای گرداندن چرخ صنایع عظیم خود به منابع انرژی نیاز فراوان دارد؛ اما این به معنای ایفای نقش کلیدی آن در حوزه نفت و گاز جهانی یا جایگاه برتر شرکت‌های چینی در صنایع مربوط به انرژی نیست. منافع ملی ما اقتضا می‌کند که در زمینه اقتصاد انرژی میان چین به‌عنوان یک خریدار منابع انرژی و چین به‌عنوان یک سرمایه‌گذار مطمئن و کارآمد در توسعه صنایع نفت و گاز تفکیک قائل شویم. در شرایط تحریم این امکان وجود دارد که شرکت‌های چینی نیز قائل به برآورده کردن خواست ایران نباشند بنابراین اتکای صرف به شرکت‌های چینی برای سرمایه‌گذاری در بخش انرژی و توسعه آن کمک چندانی به تأمین منافع ملی ما در این حوزه نمی‌کند.

در حال حاضر در حوزه فناوری‌های نوین چین یکی از بازیگران موفق است که تلاش می‌کند تا جای پای خود را در این عرصه در رقابت با کشورها و شرکت‌های غربی محکم کند. حوزه تکنولوژی‌های برتر یکی از زمینه‌هایی است که در آینده نقش مهمی در تعیین قدرت‌های بزرگ جهانی خواهد داشت. به همین خاطر چین نیز تلاش می‌کند تا در این زمینه از دیگر قدرت‌های بزرگ غربی عقب نماند. بخشی از تولیدات فناوری‌های نوین کالاهایی هستند که چین برای عرضه آن‌ها به دنبال بازار است و از همین‌رو، بازار ایران (به خصوص در شرایط تحریم) برای عرضه کالاهای این عرصه می‌تواند محبوبیت خاصی برای شرکت‌های چینی داشته باشد؛ اما بخشی دیگر فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی خاصی هستند که چینی‌ها بنا به دلایل امنیتی تمایل زیادی به عرضه جهانی آن‌ها ندارند. آنچه که در چهارچوب منافع ملی ما اقتضا می‌کند حضور کالاهای چینی در کنار تولیدات دیگر کشورها است. این امر به تنوع بازار کالاهای فناوری‌های دیجیتال در ایران، ارائه کالاهای مرغوب و جلب رضایت شهروندان ایرانی کمک خواهد کرد؛ اما در مورد فناوری‌های نوین ارتباطی و اطلاعاتی مهم‌ترین اصل این است که ایران بتواند در تعامل با شرکت‌های دارنده این نوع فناوری‌ها (اعم

از چینی یا غیر چینی) خود اقدام به تولید این فناوری‌های نماید تا در آینده بتواند در این زمینه در شمار کشورهای ذی‌نفوذ درآید.

در مورد ابتکار کمربند-راه باید توجه داشت که برای منافع ملی چین این ابتکار به‌طور عمده در چهارچوب توسعه قدرت اقتصادی و بسط قدرت نرم خویش معنا می‌دهد؛ اما از آنجایی که علاوه بر چین کشورهای دیگری نیز در این ابتکار حضور دارند؛ بنابراین برخورداری از مزایای آن تنها منحصر به چین نخواهد بود. ایران نیز همچون چین باید به این ابتکار مانند فرصتی مناسب برای تأمین منافع ملی خود بیندیشد. این ابتکار در صورت بهره‌گیری مناسب می‌تواند فرصت‌های بالقوه‌ای را برای ایران در بر داشته باشد.

برایند نگرش نخبگان به چین در حوزه فرهنگی - اجتماعی و منافع ملی که در چهارچوب آن درک می‌شود بدین شرح است:

در مورد صنعت توریسم، در چهارچوب یک نگاه کلی نسبت به این مقوله باید گفت که توسعه روابط گردشگری با چین، مانند دیگر کشورها می‌تواند حاوی مزایای اقتصادی برای ایران باشد. ازهمین‌رو، باید تلاش‌ها و اقدامات لازم از جمله افزایش تعاملات فرهنگی میان دو کشور و معرفی جاذبه‌های ایران برای جذب توریست انجام گیرد. شاید برخورداری هر دو کشور از تمدنی کهن و فرهنگ شرقی بتواند عاملی برجسته در حضور توریست‌های بیشتر چینی در ایران باشد؛ اما این موضوعی است که پرداختن به آن نیاز به جای کار بیشتر دارد و قضاوت در مورد مؤثر بودن آن هنوز زود است.

در جهان امروز توسعه مناسبات علمی و تعاملات میان دانشگاهی امری جا افتاده است که مزایای ناشی از آن بر کسی پوشیده نیست. افزایش تبادلات علمی با چین نیز از این قاعده مستثنا نیست. نظام آموزشی چین در برخی زمینه‌ها از جمله فناوری‌های نوین می‌تواند آورده‌های مفیدی برای جامعه دانشگاهی ایران داشته باشد. ازهمین‌رو، منافع ملی ما اقتضا می‌کند که از گسترش تبادلات علمی با کشوری مانند چین استقبال نماییم و دست دانشگاه‌ها را در این‌گونه امور باز بگذاریم.

فرهنگ، ادبیات، هنر و فلسفه چینی هنوز برای اکثریت جامعه ایرانی اموری ناملموس هستند. در چهارچوب تبادلات فرهنگی دو جانبه، آشنایی جوامع دو طرف با ظرفیت‌های غنی فرهنگی یکدیگر می‌تواند در درازمدت آورده‌های ارزشمندی را برای دو کشور و جهان امروز داشته باشد که در آن مرزها دیگر معنای گذشته را ندارند.

یکی از مهم‌ترین الزامات در این زمینه این است که به فعالان این عرصه در دو کشور اجازه داده شود که فارغ از مداخلات و نظارت‌های رسمی به تعامل با یکدیگر بپردازند.

برایند نگرش نخبگان به چین در حوزه سیاسی-امنیتی و منافع ملی که در چهارچوب آن درک می‌شود بدین شرح است:

چین در جایگاه کشوری که نسبت به رقیبان روسی و آمریکایی خود به تازگی وارد جرگه قدرت‌های بزرگ شده است، سعی می‌کند تا با حساسیت ویژه‌ای مسائل حوزه سیاسی-امنیتی به خصوص در مناطقی فراتر از مرزهای خود را دنبال کند. چین در چهارچوب الگوی کلان سیاست خارجی خود سعی می‌کند در منطقه‌ای پراهمیت و پر از تنش همچون خاورمیانه، جهت‌گیری را اتخاذ کند که کمتر تنش‌زا باشد و مورد رضایت تمام یا حداقل اکثر کشورهای منطقه قرار گیرد. از این‌رو، در برخی موارد ممکن است میان جهت‌گیری سیاست خارجی چین در خاورمیانه و اولویت‌های دستور کار سیاسی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران در منطقه تعارضات یا ناهماهنگی‌هایی وجود داشته باشد که بنا بر رویکرد کلی چین به مسائل منطقه این امری طبیعی است. منافع ملی ایران اقتضا می‌کند که سیاست خارجی خود را در منطقه نه با تکیه بر حمایت چین، بلکه به‌طور مستقل و بر اساس ویژگی‌های خود به‌عنوان یک قدرت منطقه‌ای اتخاذ نماید. حضور چین در خاورمیانه با توجه به مشی صلح‌آمیز آن و تلاش برای برقراری روابط حسنه با همه کشورهای منطقه می‌تواند برای ایران یک فرصت باشد که با بهره‌گیری از آن بتواند به اهداف خود در برقراری صلح و ثبات در منطقه جامه عمل بپوشاند.

در حوزه سازمان‌های بین‌المللی چین بازیگری است که نقشی غیر قابل انکار دارد. به خصوص عضویت دائم در شورای امنیت سازمان ملل و برخورداری از حق وتو، جایگاه خاصی را به لحاظ سیاسی و امنیتی به چین بخشیده است. البته سوابق رفتاری نشان می‌دهد که چین نیز مانند دیگر اعضای شورای امنیت در چهارچوب منافع ملی و اولویت‌های سیاست خارجی خود رفتار می‌کند. از این‌رو، در برخی موارد میان سیاست‌های اعلامی و اعمالی آن منافات دیده می‌شود. تصویب چندین قطعنامه بر علیه برنامه هسته‌ای صلح‌آمیز ایران در شورای امنیت سازمان ملل از جمله این موارد است که تصویر خوبی از چین در سابقه ذهنی ایرانیان بر جای نگذاشته است. البته در مواردی که ایران از طرف آمریکا در تنگنا قرار گرفته است، کشور چین ناگزیر یکی از نقاط امید برای ایرانیان و دستگاه سیاست خارجی آن بوده است که البته در برخی از

موارد باعث یأس شده است. منافع ملی ما اقتضا می‌کند در شرایطی بر روی حمایت چین از خود در سازمان‌های بین‌المللی اتکا کنیم که پیش از آن در روابط با این کشور آورده‌هایی را برای آن داشته باشیم که برایش قابل چشم‌پوشی نباشد. ایران به‌عنوان یک قدرت منطقه‌ای و برخوردار از منابع عظیم انرژی این قابلیت را دارد که به یکی از اولویت‌های سیاست خارجی چین تبدیل شود.

در تاریخ روابط بین‌الملل رقابت میان قدرت‌های بزرگ امری همیشگی و طبیعی بوده است. امروز نیز وضعیت رقابت‌گونه میان چین و آمریکا از این قاعده مستثنا نیست. چین نیز مانند آمریکا یک قدرت بزرگ است که بیش از هر چیزی به تأمین منافع خود و محکم کردن جای پای خویش در جمع قدرت‌های کنونی نظام بین‌الملل می‌اندیشد. دفاع چین از نظم موجود بین‌المللی یا تلاش آن برای ایجاد تغییر در این نظم در همین چهارچوب می‌گنجد. از آنجایی که عرصه روابط بین‌الملل با حضور بازیگران متعدد دستخوش تغییرات و تحولات متعددی است و ماهیت ثابتی ندارد بنابراین نمی‌توان از چین انتظار داشت که رویه‌ای یکسان در رویدادهای بین‌المللی اتخاذ کند. این وضعیت نه تنها شامل چین بلکه شامل دیگر دولت‌های حاضر در نظام بین‌الملل از جمله ایران نیز می‌شود. از این‌رو، کشوری چون ایران نمی‌تواند بنیان سیاست خارجی خود را بر اساس رقابت میان چین و آمریکا بگذارد. عرصه کنشگری بین‌المللی عرصه استفاده از فرصت‌ها است، بر این مبنا، شاید در برخی وقایع و جریان‌ها سیاست‌گذاران ایرانی بتوانند در تنظیم جهت‌گیری سیاست خارجی خود بر رقابت میان آمریکا و چین حساب بازکنند؛ اما همان‌گونه که توضیح داده شد این امری همیشگی نیست و بنابراین نمی‌تواند یکی از بنیان‌های اصلی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران باشد.

فهرست منابع

- آران، آمون؛ آلدن، کریس (۱۳۹۳). *رویکردهای جدید در تحلیل سیاست خارجی*. ترجمه امیر نیاکویی و دیگران، تهران: میزان.
- آقابخشی، علی؛ افشاری راد، منیر (۱۳۸۶). *فرهنگ علوم سیاسی*، چاپ دوم، تهران: چاپار.
- برچیل، اسکات (۱۴۰۰). *منافع ملی در نظریه‌های روابط بین‌الملل*، ترجمه وحید بزرگی، تهران: قومس.
- برگر، پیتز؛ لوکمان، توماس (۱۳۹۴). *ساخت اجتماعی واقعیت (رساله‌ای در جامعه‌شناسی شناخت)*، چاپ سوم، ترجمه فریبرز مجیدی، تهران: علمی و فرهنگی.
- ترکی، هادی؛ شریعتی، شهرزاد (۱۴۰۲). *نسبت‌سنجی مواضع گفتگومانی رهبران ایران و چین درباره نظم بین‌المللی*. فصلنامه روابط خارجی، ۱۵(۳).
- دهقانی فیروزآبادی، سید جلال؛ ذبیحی، رضا (۱۴۰۳). *ایران و نظام نوین جهانی؛ چالش‌ها و فرصت‌ها*. فصلنامه روابط خارجی، ۱۶(۱).
- سنجابی، علیرضا (۱۳۸۷). *روش‌شناسی در علم سیاست و روابط بین‌الملل*، چاپ سوم، تهران: قومس.
- مشیرزاده، حمیرا (۱۳۹۶). *مبانی نظری تبیین و تحلیل سیاست خارجی*، تهران: سمت.
- مورن، ژان فردریک؛ پاکم، جاناناتان (۱۳۹۹). *ابزارهای تحلیل سیاست خارجی*، ترجمه وحید بزرگی، تهران: قومس.
- هونگدا، فن؛ زرین نجف‌آباد، سعیده (۱۴۰۳). *چشم‌انداز توافق ایران و چین از منظر توافق ۲۵ ساله*، فصلنامه روابط خارجی، ۱۶(۱).
- واس، دی.ای.د (۱۳۸۹). *پیمایش در تحقیقات اجتماعی*، چاپ دوازدهم، تهران: نشر نی.

References

- Aghabakhshi, Ali, & Afshari-Rad, Monir (2007). Dictionary of Political Sciences, second edition, Tehran: Chapar. [in Persian]
- Benvenuti, Andrea & Chien-Peng, Chung & Khoo, Nicholas & Tan, Andrew T. H. (2022). China's Foreign Policy, The Emergence of a Great Power. New York: Routledge.
- Dehghani Firouzabadi, Seyed Jalal, and Zabihi, Reza (1403). Iran and the New World Order; Challenges and Opportunities. Quarterly of Foreign Relations, 16(1), 26-1. <https://doi.org/10.22034/FR.2024.440842.1488>. [in Persian]
- Gregg Van Ryzin and Stephen Immerwahr (2007) "Importance-Performance Analysis of Citizens Satisfaction Surveys", Public Administration, Vol. 85 No. 1. PP. 215-226.
- Hongda, Fan, and Zarrin Najafabad, Saeideh (1403). China-Iran Relations from the Perspective of the 25-year Comprehensive Cooperation Agreement, Quarterly of Foreign Relations, 16(1), 50-27. <https://doi.org/10.22034/FR.2024.450515.1508>. [in Persian]
- Moshirzadeh, Homeira (2017). Explaining and analyzing foreign policy: Theoretical foundations, Tehran: Samt. [in Persian]
- Sanjabi, Alireza (2008). Methodology in Political Science and International Relations, Third Edition, Tehran: Ghoomes. [in Persian]
- Turki, Hadi and Shariati, Shahroz (2014). Discourse Analysis of Iran and China Leaders towards the International System. Quarterly of Foreign Relations, 15(3), 156-135. <https://doi.org/10.22034/FR.2023.393157.1370>. [in Persian]